

תורה שבעל פה

[קצ'] **לא תשא**, אמר ריב"ל שלשה דברים עשו ב"ד של מטה והסכימה עליהם ב"ד של מעלה כו' ושאלת שלום בשם, [אע"פ שנראה כמזכיר שם שמים לבטלה שיש בו לא תשא, אלא עשו כן משום עת לעשות וגו' ע']. ריטב"א [מכות כג:]

[קצא] **לא תשא... לשוא**, לא תקבל שם הקב"ה מפי שום אדם שיוזכרנו לשוא, כמו כי תשא את ראש פ', שכל השומע אזכרת שמו של הקב"ה מפי חבריו חייב לנדותו.

[קצב] **לא תשא... לשוא**, אמר רבי זעירא אם בשבועת שוא הכתוב מדבר הרי אמר לא תשבועו בשמי לשקר ע', מה ת"ל לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, שלא תקבל עליך שררה ואין אתה ראוי לשררה. רבי מנחמן אמר רבי יעקב (מ"ר) [משם ר'] מני מייתי לה מן הדא, אל תצא לריב מהר ק', לרב כתב, לעולם אל תהי רץ אחר שררה, למה כן, ומה תעשה באחריתך בהכלים אותך ריעך ק', (למה) [למחר] הם באים ושואלים לך שאילות מה אתה משיבם.

(פסיקתא רבתי פכ"ב)

תשבוע, דאפילו אדכורי שם שמים לבטלה. ומאן דשמע ליה לחבריה דאפיק שם שמים לבטלה מיבעי ליה למימר ליה ליהוי ההוא גברא בשמתא דאמר (גדרים ז:) רב חנן אמר רב כל השומע הזכרת השם מפי חבריו צריך לנדותו, לא נידהו הוא בעצמו יהא בנידוי, ואין עניות מצויה אלא בבית שמזכירין בו שם שמים לבטלה.

(שאלות פ' יתרו סי' נג)

[קצ] **לא תשא**, מאן דמשתבע לקיומי מילתא או לבטולי מילתא אסור ליה למיעבר על שבועתיה וכו' ולא מיבעי אפוקי שם שמים לבטולי דאסור, אלא אפילו לאפוקי כי לא צריך אסור ועובר משום לא תשא, והשומע הזכרה מפי חבריו חייב לנדותו וכו', ומאן דרגיל לאפוקי שם שמים לבטלה פסול לשבועה דתנן שכנגדו חשוד על השבועה וכו' שכנגדו נשבע ונוטל, ואמרינן ההיא איתתא דאיתחייבה שבועה בב"ד דרבא, א"ל בת ר"ח ידענא בה דחשודא אשבועת שוא אפכה רבא לשבועה אשכנגדה, ומפרשי רבנן דקא חזיא לה דהות מפקא שם שמים לבטלה (ועברה אלא תשא) ע"כ.

(הלכות גדולות ריש הל' שבועות)

ע' תהלים קיט, קכו, פ' שמות ל, יב, צ' ויקרא יט, יב, ק' משלי כה, ח.

את שמותם על שפתי כי הדבור יקרא כן בעבור שישא בו קול וזה נקרא בלשון רז"ל מוציא שם שמים לבטלה. ומ"ש לית ליה מחילה לעולם, בהעמק שאלה הקשה על זה הא תשובה ויוהכ"פ מכפר כמבואר ביומא פו. לקמן אות רא. ומתני' פליג עלה דהני ברייתות שס"ל דלא תשא חמיר משאר חייבי לאוין. ומביא דברי הרמב"ם ר"פ י"ב מהל' שבועות שעון חילול השם שיש בשבועות שוא לא מתכפר, עיי"ש. ראה מה שהבאתי לקמן אות ר. [קצ] כי לא צריך, כלומר בברכה שאינה צריכה, וכ"כ בכת"י מדרש החפץ, ולמה אמר לא תשא, ללמדך שאף המברך ברכה לבטלה או המזכיר שם שמים בלא צורך עובר בלא תעשה. ומכאן מבואר כהשיטות לעיל קפז. שבברכה שאינה צריכה יש איסור דאורייתא. וראה שבועות פ"ז מ"ד וכתובות פה. ובאוצר הגאונים שם מה שהביא מריטב"א: שהיתה שומעת ממנה שנשבעת כל היום לבטלה ולשוא. וראה באו"ז פ"ג דסנהדרין סי' י"ז. אמנם יש מפרשים שאין הכוונה שהיתה נשבעת אלא בלי שבועה. ובמרדכי פ"ק דמציעא פירש בעל ה"ג: דחשודא אשבועת דשמעא דאפקא שם שמים לבטלה ועברה אלא תשא והוה כאלו עשתה שבועת שוא כו', ומכאן יש ללמוד שאותם ריקים המזכירים שם שמים לבטלה פסולים לשבועה, וכ"ה בספר חקת הדיינים סי' ס"ט. ועיי' ברכ"י חו"מ סי' ל"ד סק"ז. [קצא] לעיל קפט. בפרקי בן באבוי גזוי שכטר ח"ב תקמה: כל השומע חבריו מברך ברכה שאינה צריכה או נשבע שבועת שוא קל וחומר שבועת שקר שחייב לנדותו ואם לא נדוהו יהא בנידוי. ע"כ. והנה בגמ' גדרים ז: מבואר רק הזכרת השם מפי חבריו ולא ברכה שאינה צריכה. אמנם ברמב"ם פ"ב מהל' שבועות ה"ט: השומע הזכרת השם מפי חבריו לשוא או שנשבע לפניו לשקר או שבירך ברכה שאינה צריכה שהוא עובר משום נושא שם ה' לשוא כו' הרי זה חייב לנדותו ואם לא נדוהו הוא בעצמו יהא בנידוי. ע"כ. והאחרונים תמהו מניין מקור לדבריו שגם על ברכה שאינה צריכה חייב לנדותו. ולפנינו מקור הדברים בספרי הגאונים. וכ"ה ברמב"ם פ"א מהל' ברכות ה"ט: כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא והרי הוא כנשבע לשוא. וראה ברמב"ם פ"ב משבועות ה"א: ולא שבועה בלבד היא שאסורה, אלא אפילו להזכיר שם מן השמות המיוחדין לבטלה אסור, ואעפ"י שלא נשבע שהרי הכתוב מצוה ואומר ליראה את השם הנכבד והגורא ובכלל יראתו שלא יזכירו שמו לבטלה. וראה במהרש"א גדרים ז: מה שהעיר על דברי הרמב"ם מהמבואר בריש מסכת תמורה.

[קצב] י"מ שהרמז הוא בקרא משום שהדיין נקרא אלהים. ובפי עה"ת מיוחס לרס"ג ע"י ר"מ צוקר (מתורגם מערבית) לא תשא כמו ישא ברכה מאת ה', אם מי שהוא מקבל על עצמו, שם שאינו כדאי הוא לו, עובר על לא תשא, ע"כ.